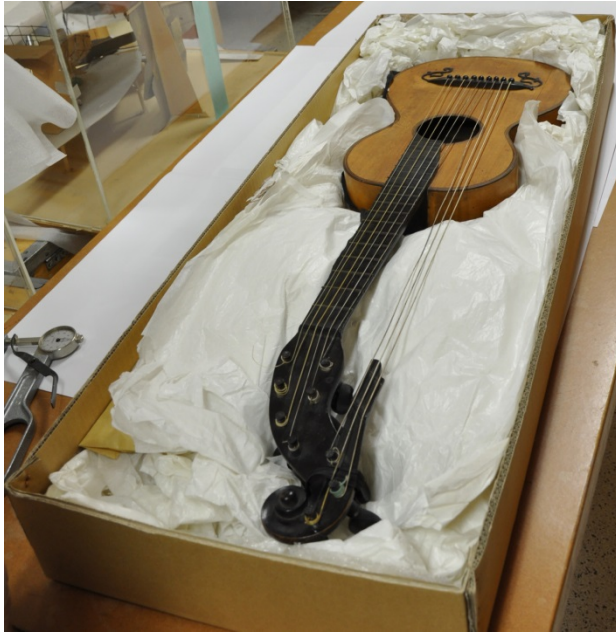

*En lång resa mot
okänt mål
tillsammans med
August Strindbergs
niosträngade gitarr*

Här i ett museiförråd sov den troligen mer än 150-åriga gitarren sin Törnrosasömn på en bädd av silkespapper i en sarkofag av papp tills den väcktes av de som ville väcka minnet av den till liv .

Byggruppen i Sträng och Stråke pustar ut efter två års arbete med kopian som avslöja hur August Strindbergs niosträngade gitarr kan ha låtit.

Tillfällighet födde Strindbergsgitarren

I samband med Strindbergiska släktföreningens årsmöte 2011 på Strindbergsmuseet berättade museichefen Stefan Bohman om en konstig niosträngad gitarr som en gång tillhört August Strindberg men som nu låg ospelbar i ett av museets förråd.

– Vi undrar hur den kan ha låtit? sade han

– Vi kan ju bygga en kopia och höra, svarade föreningens ordförande, Håkan Wasén, även instrumentbyggare i föreningen Sträng och Stråke i Linköping.

Projektet möjliggjordes genom en donation av Strindbergiska släktföreningen och dess medlem, framlidna fru Ingrid Freda i Stockholm. Instrumentbyggerföreningen Sträng och Stråke i Linköping nappade på idén att, mellan fioler, gitarrer och nyckelharpor, bygga något helt annorlunda.

Strindberg gav bort gitarren

August Strindberg kom hösten 1873 till Sandhamn för att utbildas till telegrafist av tullinspektören Ossian Ekbohm. August Strindberg blev mycket god vän med Ekbohm och skänkte honom 1874 en gitarr som varit i hans och släktens ägo i många år. Ossian Ekbohm sålde gitarren på en auktion i Sandhamn 1907 där den inropades av ”handlanden” Knut Aspegren. Gitarren förvärvades sedan av Arthur Bianchini Hans dotter gav donerade den till museet 1973.

Romantiskt instrument

Det finns ingen etikett som avslöjar tillverkaren. Snäckan och kroppen tyder på att det är en så kallad romantisk gitarr av "Legnanimodell" som den österrikiske gitarrtillverkaren Johan Georg Stauffer i Wien blev känd för i början av 1800-talet. Modellen utvecklades i samarbete med den italienske sångaren och gitarrbyggaren Luigi Legnani .

Den romantiska gitarren vidareutvecklades genom att förses med ett antal bassträngar spända vid sidan av halsen och utan egen greppbräda. Det förekom även gitarrer med dubbla halsar. Gitarrer med extra bassträngar, kontragitarrer, blev populära att använda för så kallad Schrammelmusik och i folkmusik i södra Tyskland och Österrike.

Originallets greppbräda har varit av i anslutning till kroppen och det finns detaljer som tyder på att gitarrens extra greppbräda kommit till i efterhand. Gitarrens 12:e band ligger även längre in mot ljudhålet än normalt.

– Vi har länge letat efter en gitarr av samma typ på Internet, där det finns flera expertsidor för romantiska gitarrer, säger Håkan Wasén.

– Ingen av alla de experter vi varit i kontakt med har sett någon gitarr liknande gitarren på Strindbergsmuseet.

– Så mycket talar för att den är den enda av sitt slag.

Originalgitarren låg i en låda i ett museiförråd när projektet inleddes. Den var skör och kunde inte lånas ut och fick bara hanteras med handskar.

Instrumentbyggarna måste därför på plats mäta upp gitarren. En inte helt lätt uppgift eftersom halsen innehåller vinklar, var försedd med en snäcka och en säregen extra greppbräda för de tre bassträngarna.

Målsättningen var inte att följa originalet i minsta detalj utan att i första hand bygga en spelbar kopia.

Fyra medlemmar, satte igång med projektet. Håkan Wasén med den komplicerade halsen, Patrik Jonasson med kroppen, Kurt Jacobsen med stall och ornament och Thomas Gustafsson med de grova "fiolskruvarna".

Eftersom gitarren sannolikt är österrikisk till ursprunget blev det en träleverantör i Österrike som kom att leverera byggmaterialet.

Kroppen har byggts på traditionellt sätt med lock i gran och botten och sarg av lönn.

Det största problemet var att bygget måste ske på distans. Om och när det blev oklarheter om några mått, fick föreningens byggare ta sig till Stockholm och kontrollmäta där museets personal tålmodigt ställde upp och tog fram originalgitarren ur dess monter.

Ett speciellt problem var också formgivningen av halsens övre del.

Det gick inte att gjuta av den så Håkan Wasén använde aluminiumfolie för att "krama fram formerna".

Uppemot tio halsprototyper tillverkades innan arbetet började på den slutliga halsen. I kroppen använde Patrik Jonasson t ex 13 olika tunna trälager till kanterna på locket och runt ljudhålet.

Gitarrens mensur, längden på de svängande strängarna, justerades några millimeter för att förenkla arbetet med greppbrädan.

Den sista och svåraste biten var att fästa halsen vid kroppen. På en fiol passas halsen in i en övre kloss som monterats under locket. På liknande gitarrer har man dock redan under 1800-talet skruvat eller fäst halsen med träplugg.

I det här fallet valdes en specialskruv som även används i moderna gitarrer, eftersom osäkerheten var stor om originalutförandet med en träplugg skulle hålla.

Ett annat svårt moment var halsens vinkel. Gitarrens hals sitter inte rakt på kroppen utan lite snett, likaså stallet, beroende på att strängarna skall ligga över ljudhålet. Bassträngarnas greppbräda fick samma band som originalet. Bandet kan inte användas under spelning utan är sannolikt ditsatt för att man med ett s.k. capodastro skall kunna höja bassträngarnas ton.

Till slut lackades gitarren ett antal gånger.

– Projektet hade varit ännu svårare att genomföra om inte gitarrentusiasterna på Strandbergs snickeri i Linköping varit så intresserade av att hjälpa oss med materialbearbetning och lackering, säger Håkan Wasén.

Den tyska fabriken Pyramid specialtillverkade strängarna.

Byggruppen var mycket nervös inför första provspelningen. Skulle gitarren bli bra eller var den bara resultatet av en ombyggnad eller ett musikaliskt experiment som inte fungerat?

Bra ljud trots liten gitarr

Dan Erixon i Norrköping, gitarrist med folkmusik som specialitet, var musikalisk rådgivare under projektet och bistod med intrimningen(intonationen) av gitarren. Han blev därför den förste att provspela. Betyget blev positivt.

– Ett mycket bra ljud trots så liten kropp.

Broschyren producerad av Sträng och Stråke och Strindbergiska släktföreningen med benäget bistånd av Strindbergsmuseet år 2013

"För den skull
stämde jag min
gitarr på måfå,
lossade på
skruvarna
godtyckligt,
ända tills dess
att jag fann ett
ackord som gav
mig ett intryck
av något
sällsamt bizarrt
men som dock
inte överskred
gränsen för det
sköna."

*August
Strindberg*

